

MARKULETA Gerardo, *Batak ez du bestea kentzen*

Alberdania. Irun, 2003. 76 orrialde.

Pello OTXOTeko VAQUERO

Liburu berria oraingo honetan hizpide duguna. Eta ez soilik bere edukian berria delako (jakina, hori alpatu behar ez genuen eta), bere kanpo itxuraren moldaera ere berria delako. Alberdania argitaletxeak ale batzuk darama bere formatu berriaz argitaratzen, baina jantzi berriko poesia bildumaren lehen liburua hauxe dugu, Gerardo Markuletaren "*Batak ez du bestea kentzen*". Gainera, badirudi izenburua-ekin itxuraldaketa berriari erreferentzia egiten ariko balitzala bezala itautzen digula.

Hau dena alde batera utzita, liburu txukuna dugu edukietan ere. Hiru zati nagusietan antolatuta dago: *Ifernegan*, *Gosari jendetsua*, eta *Ertzetan*. Zati bakoitzak nortasun berezia dauka, ezaugarri zehatzak islatzen dituenak. Honela, lehenengo zatiko poemek kezka dute gai nagusia, eta aldian-aldian etsigarritasuna ere transmitituko dute. Bigarrenekoak, aldiz, lasaiagoak dira. Nire ustez politagoak dira (ez hobeagoak!), poza eta jolasa argiro igortzen dute eta, oro har, goxoagoak dira. Hirugarren zatikoek, azken zatikoek alegia, galderak (egilearenak eta irakurlearengan sortarazten dutenak) eta kritikak dituzte ardatz nagusia gehienbat, ukitu ironiko eta bihurri batzuez eginak, izan ere, sakontasunezko oldoztetara bultzatzen gaituzte eta hauen mezuetan hitzaz haratago dagoena iradokitzen baitute.

Liburua erraz irakurtzen da. Irakurketan barrena aurrera egitera zerbaitek bultzatuko baligu bezala, lerroak bata bestearen atzetik jarraian irakurtzen dira. Charles Dodgson-en (Lewis Carrol-en) "*Erregina Gorria*" datorkit gogora, zeina etengabe mugitu behar baitzen

leku berean mantentzeko. Modu berean begiak illuraturik, ezin gelditurik izango duzu, irakurle, begien arrapalada misteriotsu hau, eta "Erregina Gorria" bailiran aurrera mugitu beharko dituzu lerrook hitzen gatibutza zoragarri hau gainditzeko.

Suma daiteke Gandiagaren zenbait oihartzun, hala nola, *Hosto adarrean helduak* eta *Eder da zuhaitz bat eder* poematan. Poema hauetan natura gurtzeko eta goraipatzeko joera baten lortzea dar-mala iruditzen zait, nahiz eta azken honetan etsipenaren mezua ere mozorroturik agertzen den, baina betiere, borondateak gainditzen duen oztopo tikia lez, beraz, etsipen eraldakorra. Eta hau gutxi balitz, batetik zein bestetik elementuak eta asmoak gehitzeko joeraz eta grinaz ohar gaitzke espresio estetiko baten bilaketan edota pentsaera baten moldaketan.

Eta hitzen joan etorrian, hauek eta horiek irakurriko ditugu: "Hemen, inoiz, sobera da argia, / argi sobera da. Ez naiz sekula izan / zure betazalen bestaldean". Eta behin eta berriz plano mugagabeak zeharkatuko ditugu, Aritz Gorrotxategi lagunak dion modura: "Gure memoria zulatu nahian. Hautsetik sortu zen mundua berriro hauts bihurtu artean, memoria dugu itsumutil bakarra". Honelakoa baita Gerardo Markuletaren poesia, lasaia, pausatua, baina aurrerantz dar-ramatzen mezu batez horditzen gaituena, norberaren memoria zula-tu nahi duena, bukaera edo helmuga nolanahikoa delarik ere.

Izan ere, zirkularitate batean preso gaude eta Markuletak hala diosku:

"Errekan behera
Izan guran
erreka bera".

"Urrun zaitut hurbilean,
hurbil urrunean,
antzo dira nire hitzok".

Antzekoa gogoratzen digu T.S. Eliot handiak bere "Eguberriko arbolen landaketa" poemaren bukaeran:

"Izan ere, hasierak bukaera gogoratzen digu
eta aurreneko helmugak bigarren helmuga".

Holand-en poesiarekin ere antzekotasunen bat dago tonu, giro edota atmosfera berdinen kutsua nabari delarik. Alderatu bestela

Holand-en "Igitur I" eta "Haec summa est" poemak Markuletaren beste bi horiekkin:

"Igitur I"

"...

Baina bera, gaur bereziki,
bizitza ukatu du
existitzeari uzten zalonean
geratzen dena izateko..."

Markuleta:

"...eta, oroz gain,
goranzko asmo
mendera ezina.

...

baldin gertatu bazaio
haizea zakar,
trumoia usu,
euriak urri,
elurra gertu,
eta, oroz gain,
behera behar
mendera ezina,

berdin-berdin da
eder zuhaitz bat, ederra,
hiletara bizirik heldu bada".

"Haec summa est"

"Zer geratzen zaigu bada, eternitatea bera ere
ezerezean hondoratzen baita.
Amaitze abisal bat..."

Markuleta:

"Marratik kanporaz gero
pilota ez da sekula itzultzen".

Era berean, tarteka, suma daiteke hustuketa baten zentzua, humanismoaren sakratutasunaren hustuketa. Beraz, esanen genuke izpiritualitate laiko baten haizearekin inguratzen gaituela. Arestian

aipaturiko Gandiagaren poesiaren oihartzun zantzuak topatzen ditugu, baina Gandiaga laiko baten aurrean egonen ginateke oraingoan. Aurrerago begiratzea ausartuko nintzateke eta "metafisikaren gainditze" baten aurrean gaude (Nietzsche-ren eta Heidegger-en zentzuan, alegia), poesia hauekin modernitatea eta postmodernismoa gainditzeko ahalegina dago; "izpirituaren garaian" sartzeko erregistroak topa ditzakegu, nik garai hauxe bera ulertzen dudan moduan, hots, sinbolismoaren eta arrazoiaren sintesi gisa, Hölderlin-etik aurrera poeta askotan aurki dezakegun modura. Horren adierazgarri honelakoak esaten dizkigunean:

"Beldurraren etxean,
-jakizu, badakit-
ez dago etxerik."

Hustuketaren prozedura edo grina hori argiro azaltzen zaigu, zer esanik ez, "*Partitzeko tenorea*" deritzon poeman, Descartes-en "il faut partir" hura gogora arazten diguna:

"Zapatak erantzi ditu suizidak
hegara baino lehen,
eta bata bestearen ondoan
ezarri, lerro-lerro, mundu hau
bere ausentziaz
txukunago utzi nahi balu legez."

Bestalde, aforismo eta haikuekiko joeraz ziprztindua izanen duzu liburua, irakurle. Baina gustagarriena eta burmuinen sonoritatea kilikatuko duena hitz-jokoan joritasuna izango da, gehienak batez ere hirugarren atalean azalduko direlarik. Hitz-jokoetan, nire aburuz, aberatsena den poema "*Gezurren tamainaz*" izenburua duena da, poema hau erritmo bizia du eta antolaketa dela medio kaleidoskopikoa dirudi. Beste bat kantu modukoa eta musikalitate handia duena "*Azken aurreko eskaria*" poema izango da. Ikusten duzunez, denetarik aurkituko duzu lerroetan aurrera zoazela.

Mezuak ulerterrazak eta hurbilak ematen ditu eta hau, irakurketa erraza izatearen beste arrazoi bat dela esanzen nuke. Sentsibilitatea, estetika, sentiberatasuna modu gaurkotuan eskaintzen dizkigu; areago joanen nintzateke, zenbaitetan poesia urbanoaren kutsu ba-

tekin edo garai bateko Luis García Monteroren poema batzuetan irakurtzen den antzera datozkigu Markuletaren hitzak:

“Gaur zure konpainia berriak
goxatzen dit ohiko gosaria;
ez dezatela nire konpainia zaharrek
zure gosari berria mikatz.

Ardura barik hartu, laztana:
Kruasanak zein musuak
Egun-egunekoak dira”.

Ez dut bukatu nahi nire ustez liburuko poemarik onena dena aitatu gabe, konkretuki liburuari izenburua ematen diona da:

“Batak ez du bestea kentzen.
Ez iltze batek beste bat, ez
ardoak tristura, ez hitzek
ahaztura, ez denborak mina.

Batak ez du bestea kentzen.
Ez lortuak amestua, ez
lkasiak huts egitea,
ez arrakastak larridura.

Batak ez du bestea kentzen.
Ez liburuek gose, ez
urak egarri gabezia,
ez nire egiak zurea”.

Benetan poema sakona, oldarkorra, kemena igortzen duena eta mezuaren ideia erabat balloesten duena, izan ere, egiak ezin baitira prestatu, utzi edo eman. Egiak dastatu eta barneratu egin behar dira. Irakurketa bukatutakoan lurrin gozo bat uzten duen poemategia da. Une xamurrak eta gogoangarriak pasaraziko digun irakurketa. Hitz gutxitan liburu bikaina, dudarik gabe.